

AZ ASSZIMILÁCIÓ – INTEGRÁCIÓ – SZEGREGÁCIÓ AKTUALITÁSA A SZAKIRODALOM TÜKRÉBEN
ACTUALITY OF ASSIMILATION - INTEGRATION – SEGREGATION IN THE PROFESSIONAL LITERATURE

Rudnák Ildikó¹, Mészáros Aranka²

^{1,2}egyetemi docens

^{1,2}Szent István Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Kar
E-mail: ¹ rudnak.ildiko@gtk.szie.hu, ²meszaros.aranka@gtk.szie.hu

Összefoglalás

A beilleszkedés és befogadás folyamata, interakciói több szegmensben léteznek, mint gondolnánk. A jelenségek felismerése általában akkor tudatosul bennünk, amikor már a nehézségeik kezelése a feladat. Jelen tanulmány azzal a céllal íródott, hogy világosan determinálja a három fogalom tartalmát a hazai és külföldi szakirodalom segítségével. Mind gazdasági, politikai és társadalmi szinten szükséges a megfelelő, korrekt értelmezés ahhoz, hogy a kísérőjelenségeket – a súrlódásokat, illetve a sokszor kibékíthetetlen ellentétként jelentkező konfliktusokat – a helyükön kezeljük, és ne azonnal az agresszió, a támadás fegyverével éljünk, legyen az akárcsak verbális is. Az asszimiláció előnyeit és hátrányait bemutatva el kell gondolkodnunk a múltunk bizonyos jelenségein, de még inkább a jelen és jövőbeli globális események kimenetén. A szegregáció definiálása után azonnal előtérbe kerülnek további, korántsem pozitív jelenségek, mint motivátlanság, agresszió, terrorizmus. Az integráció áhított volta – amit helytelenül az asszimilációval is azonosítanak – mindkét fél oldaláról megértést, elfogadást, türelmet igényel. Tanulmányunk tehát ezen hármas fogalomkört tárgyalja a 21. századi kihívások ismeretében.

Abstract

The process and interactions of integration and inclusion exist in many segments, as we would think. Recognizing phenomena is usually aware of us when the difficulty is being addressed. This paper is designed to clearly define the content of these three concepts with the help of domestic and foreign literature. All at an economic, political and social level correct and proper interpretation is required to deal in their place with the accompanying phenomena such as frictions and conflicts that are often seeming to be irreconcilable, and do not live immediately with the weapon of aggression or assault, be it verbal as well. By introducing the advantages and disadvantages of assimilation, we must think of certain phenomena of our past, but more so in the outlook of present and future global events. After the definition of segregation immediately come to the fore rather than positive phenomena such as immobility, aggression, terrorism. The craving for integration, which is incorrectly identified by assimilation, requires understanding, acceptance, and patience from both sides. Our study thus discusses this threefold concept in the knowledge of the 21st century challenges.

Kulcsszavak: asszimiláció, integráció, szegregáció

JEL besorolás: A14

LCC: HM1106-1171

Bevezetés

A különböző társadalmi csoportok és kultúrák találkozása számos pozitív hatással bír, ugyanakkor, az utóbbi években a jelenség intenzitása hatalmas méreteket öltött, melyre számos esetben a fogadó, helyi közösségek nem készültek fel. A politikának mind állami, mind helyi szinten kiemelten kell foglalkoznia az érkező csoportok és etnikumok kezelésének kérdésével a velük való lehető legjobb viszony kialakítása, illetve a konfliktusok és feszültségek elkerülése érdekében. A nemzetek kulturális különbségeinek elfogadása és kezelése tehát korunk egyik legégetőbb problémája, így mindannyiunk érdeke, hogy a generációk – főleg a felnövekvők – minél előbb képesek legyenek ezen problémák felismerésére és hatékony megoldására.

Manapság egy számunkra egzotikus országba eljutni már nem lehetetlen, alkalomadtán nagyon olcsón tudunk repülőjegyet vásárolni, ráadásul az internet térhódítása óta a szállásfoglalás is leegyszerűsödött. Sőt ... léteznek olyan weboldalak is, ahol az adott ország állampolgárai társaságunkért cserébe ingyen szállást nyújtanak nekünk, és bemutatják lakóhelyük nevezetességeit. Összességében az utazás már nem csupán a felsőbb rétegek kiváltsága. A kitérőt világ azonban még hangsúlyosabban van jelen a gazdasági szférában, ami a munkaerőpiacot, a munkahelyeket jelenti főleg a munkavállalók tömege számára. Következésképpen tehát kijelenthető: a mai társadalomnak létszükséglete, hogy megtanuljon elfogadó és nyitott lenni más kultúrák, szokások iránt.

Mivel a világ egyre több országában jelent nagy dilemmát, megoldásra váró problémát a különböző kisebbségek együttélésének kezelése, szabályozása, egyre gyakrabban vetődik fel a kérdés, hogy mi a megoldás: multikulturális társadalom vagy nemzetállam. A számos példa mindegyike azt bizonyítja, hogy egyik módszer sem oldotta meg a problémákat maradéktalanul. Sem a kulturális kisebbségeket elismerő, sem az asszimilációt erőltető modellek nem működnek jól. Ezen elvi megállapítás az alapja annak, hogy három – a kultúrák érintkezésekor jellemző – fő folyamatot görcső alá vegyünk. Tesszük ezt azért is, mert a felénk áradó hírfolyam sokszor pontatlan szóhasználattal él a szegregáció, integráció és asszimiláció tekintetében, avagy szinonimaként használja őket, holott ezen kifejezések mögött rejlő folyamatok nagyban meghatározzák életünket, kezdve a múltunktól egészen a jövőnkig.

Jelen tanulmány célja ennek a három fogalomnak – szegregáció, integráció és asszimiláció – a tisztázása a szakirodalmi háttér segítségével, hiszen nyilvánvaló, hogy ezen jelenségek befolyásolják a körülöttünk folyó eseményeket, a dolgaink alakulását, személyes gondolatainkat, érzéseinket, rálátásainkat, és hozzájárulnak döntéseinkhez is, ugyanakkor pedig aktualizálni kívánjuk a 21. század főleg gazdasági, de politikai eseményeinek okán is.

Egyre több vitára adnak okot az európai országokban is a multikulturális modellek. Egyre többször hallhatjuk, hogy a „multikultinak” vége. Valóban így van? Elképzelhető napjainkban a nacionalizmus talaján működő nemzetállam? Az emberiség történelme, feltehetően, egyértelműen bizonyítja ennek a lehetetlenségét.

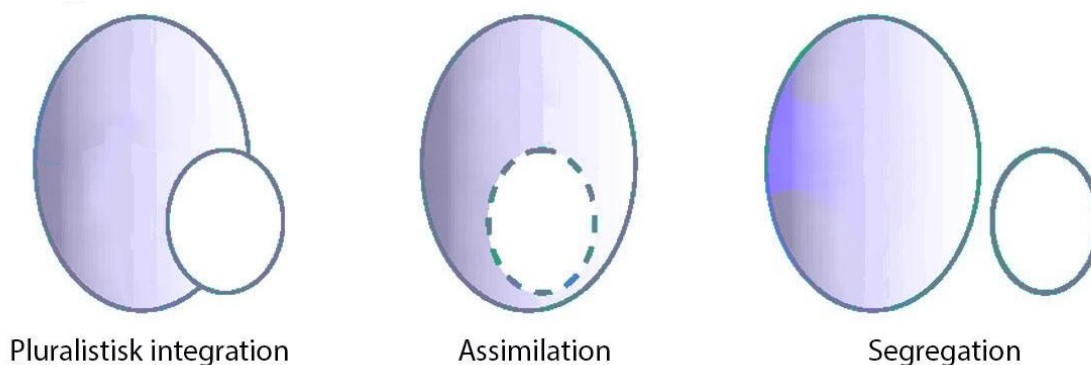
A téma aktualitását az ENSZ népesség-előreszámításai (United Nations Population Division) is alátámasztják: releváns, jövőnk meghatározó adatokat nyújtanak számunkra a népesség lehetséges alakulása tekintetében a jelenlegi tendenciák figyelembevételével. Az előrejelzések alapján jelentős népességnövekedés várható; a világ összlakossága csaknem másfélszeresére nő a következő 60 évben (7.383.009.000 fő → 11.074.513.500 fő). Ami ennél sokkal érdekesebb, az a népességnövekedés kontinentális megoszlása; Afrika mutatóit vizsgálva megállapítható ugyanis, hogy a kontinens népessége 2075-re várhatóan háromszorosára nő (1.194.370.000 fő → 3.600.798.000 fő), mely adatból laikus szemmel is kiolvasható, hogy a kontinens – jelenlegi

népesedési problémáit ismerve – képtelen lesz eltartani ekkora embertömeget, így nagymértékű migráció várható Afrika irányából. (UNPD, 2017)

Ázsia, Dél- és Észak-Amerika, valamint Ausztrália népessége is növekedés elé néz, mindeközben Európát illetően az ENSZ előrejelzések egészen más tendenciákat mutatnak. Európa lakossága 2075-re mintegy 10%-kal csökkenni fog (740.814.000 fő → 673.934.000 fő) A kérdés az, mi vezetett idáig és hogyan változtatható meg ez a tendencia, hiszen ezen adatok korántsem kecsegtetőek sem Európa, sem Magyarország számára. (UNPD, 2017)

Magyarország népessége tovább zsugorodik; az ENSZ predikciói alapján 2080-ra a lakosság 7 millió fő alá csökken. Az átlagos termékenységi mutató Európában a népesség stagnálásához szükséges 2,1-től 0,8 tizeddel elmarad, mely szám amennyiben nem változik, az európai civilizáció folyamatos csökkenéséhez vezet majd. Ezen adatokból megállapítható, Európának jelentős migrációs nyomással kell számolni a közeljövőben és mihamarabb válaszokat találnia arra, az asszimiláció, integráció és szegregáció jelensége a migráns társadalmak tekintetében egyre meghatározóbbá válik, így fel kell tenni a kérdést; milyen magatartás folytatásában érdekelt Európa a bevándorlással szemben. (UNPD, 2017)

A kisebbségek többségi társadalomban betöltött szerepét vizsgálva három alapvető modellt határozhatunk meg: az asszimilációt, a szegregációt és az integrációt. Íme a három jelenség grafikus ábrázolása. (1. ábra)

1. ábra: Az integráció, asszimiláció és szegregáció.

Forrás: <https://www.pinterest.co.uk/pin/444237950726575866/> (2017. 12. 01.)

Az asszimiláció, az integráció és a szegregáció

Az asszimiláció

Az asszimiláció az etnikulturális változások közül a legfontosabb. Asszimilációról akkor beszélhetünk, amikor egy egyén vagy csoport beolvad, beilleszkedik egy másik embercsoportba, és átveszi annak jellegzetességeit, amíg a sajátját részben vagy teljesen elveszíti. (Gergely et al., 2004)

Bibó (1990) szerint az asszimiláció az a társadalmi folyamat, melynek során egyesek vagy csoportok egy új közösségnek, melyhez eddig nem tartoztak, a tagjaivá válnak, abba beleolvadnak, hozzá alkalmazkodnak, hozzá hasonulnak. Minthogy mindenki egyszerre nemcsak egyféle, hanem különböző vonatkozások szerint nagyon sokféle.

Gordon (2010) szociológiai aspektusból határozta meg a jelenséget: az asszimiláció általában nem más, mint amikor egy adott népcsoport, etnikum a környezetében jelenlévő, a nálánál nagyobb nemzetiségbe olvad bele – átveszi szokásait, hagyományait stb. A szociológia öt fajtáját különbözteti meg: egyedi, csoportos, önkéntes, természetes és erőszakos/kényszerített. Mindegyik fajtája egyszerre különböző, s mégis természetükben hasonlóak, hiszen minden esetben tulajdonképpen arról beszélhetünk, hogy a kisebb közösség felveszi a nagyobb szokásait, ritmusát és a nagyobbhoz hasonló életvitelre áll át – ebbe beleértve a nyelv- és vallásgyakorlást is.

„Az asszimiláció vagy beolvadás etnikai szempontból az a jelenség, amikor egy etnikum (népcsoport, nemzet, nemzetiség) vagy annak tagja nem képes saját értékeinek megtartására, és a többségi vagy más etnikum részévé válik. A beolvadás lehet egyedi vagy csoportos, továbbá önkéntes vagy erőszakos.” (Andorka, 2006: 196) A magyar szakember a természetes kategóriával nem dolgozik.

Faragó (2011) megállapítása szerint egy kisebbségi csoport, például bevándorlók, identitásjegyeinek teljes feladását jelenti az asszimiláció, és az alkalmazkodást a befogadó nemzeti identitáshoz. Több lépcsőfoka van. Az első a kulturális asszimiláció, amikor egyes szokásokat átvesznek a befogadó társadalomtól. A második lépcsőfok során már megszerzik a befogadó társadalommal való kommunikációhoz szükséges nyelvtudást, így azonos intézményekbe járnak a befogadó közösséggel, mint például azonos iskolákba. A harmadik szinten a bevándorló közösség tagjai házasságra lépnek a befogadó közösség tagjaival.

Gyulai (2011: 6) definíciója hasonló, ám a felosztás tekintetében különböző: „Asszimilációnak nevezzük egy kisebbség olyan beolvadását a többségi társadalomba, melynek során elvesztik saját eredeti kultúrájukat és önazonosságukat. Az asszimiláció lehet önkéntes és kikényszerített is, általában az anyanyelv elvesztésével jár, amit a kulturális szokások visszaszorulása, majd a kisebbségi identitás elvesztése követ.”

Kántor (2013) arra hívja fel a figyelmet, hogy érdemes egymástól megkülönböztetni a természetes asszimilációt, valamint az erőszakos módon kikényszerített identitásváltás fajtáját. Természetes asszimilációról akkor beszélünk, amikor egy adott nemzethez tartozó egyén vagy csoport elveszíti eredeti nemzeti azonosságát, és azonosul egy általában a környezetében többségben lévő csoporthoz. A természetes asszimiláción belül három további alkategóriát érdemes megemlíteni. A klasszikus identitásváltást, mely során a bizonyos nemzetiséghez tartozó személy, amikor döntéshelyzetbe kerül (pl. népszámlálás alkalmával) már nem nemzetiségiként határozza meg magát, hanem a többségi nemzet tagjaként. Az intergenerációs identitásváltás legjobban az etnikailag vegyes házasságok példáján keresztül érzékeltethető, ebben az esetben ugyanis a generációváltással együtt identitásváltás is végbemegy: egy anya, aki magát egy adott nemzetiséghez tartozónak tartja, olyan gyermeket szül, aki már a többségi nemzethez tartozik. A harmadik eset szintén a vegyes házasságokhoz kapcsolódik, az úgynevezett heteroidentifikáció esetében ugyanis az ilyen kapcsolatban született gyermek felnőttkorára dönt arról, hogy a többségi nemzethez tartozónak akarja magát vallani.

A szerző véleménye alapján az asszimiláció szinonimája az identitásváltás. Amennyiben tehát ez az identitásváltás nem az egyén szabad döntésén alapul (például házasság révén más országba költözik, és ott teljesen beilleszkedik, úgymond magáévá teszi az ottani kultúrát), akkor az már nem önkéntes identitásváltás. Azért is fontos ezt a kérdést tisztázni, mivel az identitásváltás egy igen nagy súlyú döntés az ember életében és ezt nem szabad külső kényszerrel befolyásolni, manipulálni. Érdekes kérdés emellett az is, hogy az asszimiláció milyen társadalmi csoportok között mehet végbe. Az identitásváltás során az egyén

asszimilálódhat a kisebbségből a többségbe, a többségből a kisebbségbe, illetve egyik kisebbségből másik kisebbségbe. (Kántor, 2013)

Egy internetes portál – mivel manapság főleg netes forrásokból informálódunk, hasznosnak ítéljük ezen vélemények megismerését is – a definíciót tekintve már a „nem akarás” jelenségével bővíti a fogalmat: „az a jelenség, amikor egy népcsoport, nemzet, nemzetiség vagy annak tagja nem képes vagy nem akarja saját kultúráját, érdekeit megtartani, és a többségi társadalom vagy más etnikum részévé válik. A beolvadás lehet egyedi vagy csoportos, önkéntes vagy erőszakos.” (<https://zanza.tv/fogalom/asszimilacio>, 2017)

Kende és szerzőtársai (1999) szerint a természetes asszimiláció mindhárom esetében az egyén döntésén múlik, hajlandó-e feladni saját nemzettudatát, kultúráját, nyelvét. Ezzel szemben az erőszakos asszimiláció nem más, mint amikor az éppen regnáló hatalom olyan külső kényszernek teszi ki törvényi rendelkezéseken és egyéb adminisztrációs terheken keresztül a bizonyos nemzetiséghez tartozó egyént, hogy az feladja a saját identitását. A hátrányos, negatív diszkrimináció eszközével élve próbálja elsorvasztani a kisebbség kultúráját és nyelvét, azt minél inkább a többségihez hasonlatossá igyekszik tenni. Ide kapcsolódik Kiefer (2006) megállapítása, ami szerint gyakori példa, hogy a többségi nemzet nyelve dominánssá válik az adott országban, és annak megtanulását, használatát kötelezővé teszik a kisebbségek számára.

Heckmann (1992) meghatározása alapján az asszimiláció olyan tudatos tanulási folyamat, amelynek során bizonyos személyek a sajátjuktól eltérő viszonyrendszerhez, kultúrához alkalmazkodnak. Egyfajta készségelsajátítást, orientálódást és értelemtulajdonítást jelent. Tehát a kisebbség átveszi a többségben lévő kultúra értékítéleteit, érzelmeit, magatartását, és részesei lesznek a közös kulturális, gazdasági és politikai életnek. Egyúttal közeledés, amely során a többség és kisebbség életmódjának, viselkedésének eltérő aspektusai közti kulturális távolság csökken. A kisebbség tagjai egy szükségszerű adaptációs stratégia részeként átveszik a többség emlékeit, értékítéleteit, érzelmeit, attitűdjeit és a közösen megélt történelem és sors következményeként részesei lesznek egy közös kulturális, gazdasági és politikai univerzumnak, ezáltal egy másik csoport tudásának, értékelési mintáinak és attribúcióinak. Az asszimiláció nagymértékben függ a kisebbségi csoport zártságától vagy nyitottságától, összetartásától, a tradíció megtartó erejétől, más értékek, minták átvételére és befogadására való felkészültségtől. Az asszimiláció ezek alapján lehet egyfajta híd az etnikai és a nemzeti identitás között, így csoportszinten az asszimiláció a csoportnormák és értékek szociokulturális szerkezetének megváltozását jelenti.

Barabás (2011) meghatározása szerint az asszimiláció szintén tudatos átvételi folyamat, amelynek során az idegenek a sajátjuktól eltérő viszonyrendszert sajátítanak el, aminek hatására először csökkenek a többség és a különbség közötti különbségek, majd valójában el is tűnnek a kisebbségeknél korábban megfigyelhető sajátosságok. A kisebbség átveszi a többség magatartását, szokásait, világnézetét. Az asszimiláció jelensége gyakran nem természetes folyamat, a kormányok politikai eszközökkel, különböző kényszerítő intézkedésekkel bírják rá a kisebbségeket saját kultúrájukkal való szakításra, és teszik őket a többségi kultúra részeseivé.

Bindorffer (2002) hasonlóan vélekedik, hiszen ő is azt mondja, hogy az asszimiláció tudatos tanulási és átvételi folyamat, amely során az emberek a sajátjuktól eltérő kultúrához alkalmazkodnak. Egyfajta orientálódást, készségelsajátítást jelent. Az eltérő kultúrák között csökken az életmód-és viselkedésmódbeli különbség, a kisebbség pedig átveszi a domináns kultúra értékeit, érzelmeit és magatartását.

A Cambridge University Press (2017) megfogalmazása szerint az asszimiláció annak a folyamata, hogy valaki egy bizonyos csoport, ország, társadalom stb. tagjává válik, vagy mások teszik azzá. Az asszimiláció jelentése az Oxford Dictionary (2017) szerint a következő: emberek, ötletek vagy kultúrák beolvasztása és integrálása egy szélesebb társadalomba vagy kultúrába.

Összegzéséként megállapíthatjuk, hogy az asszimiláció kapcsán kétféle módot különböztethetünk meg: a kulturális, illetve a strukturális szintet. Kulturális asszimilációról abban az esetben beszélhetünk, amikor a többségben lévő közösség életmódjának és értékének átvétele történik meg. A strukturális szint már annyival több, hogy a „külsősöknek” sikerül a befogadó közösség intézményeibe is beilleszkedniük. (Rudnák, 2015) A különböző definíciók fókuszai pedig egyértelműen arra utalnak, hogy a megfogalmazások nem nélkülözik a szubjektivitást: az adott kor, az adott nemzeti identitás, az adott politikai, történelmi esemény és még sok más tényező befolyásolja, hogy egyáltalán pozitív, negatív, avagy tárgyilagos folyamatként tekintenek az asszimiláció kérdéskörére.

Az integráció

Palánkai (2004) szerint az integráció során feltételezzük, hogy egy új egység születik, két különálló egység összeolvadásával. Tehát ez egy egyesülési folyamat, mely során például két állam vagy államterület egyesül és összekapcsolódik. A kifejezést viszonylag széles körben használja a köznyelv és a szaknyelv egyaránt, gondolhatunk akár államok regionális integrációjára, vagy éppen kisebb csoportok vagy egyének integrációjára a társadalomba vagy annak valamelyik alrendszerébe. A szerző így folytatja: „Az integráció szó a latin: integro igéből származik, ami egyesít, egységbe hoz, kiegészít, felfrissít, helyrehoz, megújít jelentéseket hordoz. Általános értelemben a kifejezés egy egyesülési folyamatot jelent, a részeknek egy magasabb egységben való egyesülését, alkalmazkodását és összefonódását, összekapcsolódását értjük alatta.” (Palánkai, 2004: 47)

Gyulai (2011: 7) a következőképpen ír az integrációról: „A negatív jelentéstartalmú asszimilációval szemben az integráció a bevándorlók vagy menekültek befogadó társadalomba való beilleszkedésének egy olyan formája, amely nem jár a saját kultúrájuk, önazonosságuk feladásával. Az integráció egyrészt egy jogi folyamat, melynek során a bevándorló vagy menekült a befogadó társadalom egyenrangú tagjává válik, a többségéhez hasonló jogokat szerez és képessé válik saját ügyei vitelére. Az integráció ugyanakkor gazdasági folyamat is, melynek köszönhetően az érintett külföldi lehetőségeihez mértén képessé válik az önellátásra és a befogadó ország gazdasági életéhez való hozzájárulásra. Nem feledkezhetünk meg az integráció szocio-kulturális vonatkozásáról sem: a folyamat magában foglalja a sokrétű társadalmi kapcsolatrendszer kiépülését a bevándorló vagy menekült és a többségi társadalom között. A kulturális aspektus magába foglalja a befogadó közeg nyelvének elsajátítását, illetve az eredeti kultúra és önazonosság megőrzése mellett a befogadó társadalom normáinak és szokásainak megismerését és elfogadását.”

Az integráció beilleszkedést, egységesülést, az egyes politikai, valamint gazdasági rendszerek összeolvadását jelenti. A társadalomtudomány tekintetében az egyes kulturális csoportok egységesülését értjük alatta, amik ebben az esetben egyenrangúak. Megvalósulásához szükséges a kollektív tudat, közös értékek, normák, és a szolidaritás megléte. (<http://www.tankonyvtar.hu>, 2011)

Hewitt és Ghai, (1994) még a múlt század végén rávilágít arra, hogy a társadalmi integráció tagadhatatlanul vitás kérdés a nemzetközi platformokon – mind jogi, mind etikai szempontból

is. Nincs rá egységes fogalommagyarázat, sokan még a létezését is tagadják, habár tagadhatatlan, hogy ezt a féle integrációt – persze, ha feltételezzük, hogy van ilyen – a globalizáció hozta magával. Ez a társadalmak egymásba olvadását, kiegyenlítését jelenti, amelynek egyformán vannak negatív és pozitív aspektusai.

Az ENSZ társadalmi integrációval foglalkozó dokumentumának (UNRISD 1994) alapján a társadalmi integráció egy pozitív cél, amely minden ember számára egyenlő lehetőségeket és jogokat akar biztosítani. „Egy jobban integrált társadalom azt jelenti, hogy a benne élők életlehetőségei javulnak.” (UNRISD, 1994)

Bocz (2002: 11) már egyértelműen a szűkített értelmű integrációt, azaz a társadalmi integrációt definiálja: „A társadalmi integráció a társadalmi fejlődés eszköze és célja is egyben. Mint eszköz egy dinamikus folyamat, amely az egyformaság és különbözőség között egyensúlyoz, és kezeli a társadalmi integrációval és dezintegrációval kapcsolatos erőforrásokat...Mint cél a társadalmi integráció bizonyíték arra, hogy mindenki számára van lehetőség a felemelkedésre.”

Kovács (2012) szintén a társadalmi integráció fogalmával kapcsolatban fejt ki véleményét. Kapcsolódik a korábban említett Hewitt és Ghai okfejtéséhez: a 20. század nagy társadalomtudósainak legtöbbjét foglalkoztatta a kérdéskör, mindazonáltal egységes definíciók nem igazán születtek, és a témával foglalkozó tudósok pusztán elméleti háttérként tekintenek a fogalomra, és a feladatot, hogy pontosan megmagyarázzák mi is az integráció, elhárítják. Amikor integrációról beszélünk mindenekelőtt érdemes megkülönböztetni három egyedi szintet. A társadalomelméleti szint azt vizsgálja, miként épül fel különböző emberek, csoportok, cselekvések, intézményes és normák rendszeréből egy funkcionáló társadalom, mi az az erő, ami összetartja a társadalmat, és hogyan is működik pontosan. A második szint a résztársadalmi csoportokat vizsgálja ez az úgynevezett szociológiai vagy szakértői megközelítés, ők „konkrét jelenségek, mechanizmusok, szerveződési elvek, intézményi működési módok leírására használják az „integráció” kifejezést”. A harmadik pedig a mindennapi ember életének megfigyeléseire, tapasztalataira épít, ezt nevezzük „laikus” szintnek.

Arató és Koller (2015) tanulmánya egy másik aspektust, a gazdasági integrációt vizsgálja. Véleményük szerint a legszembeötlőbb formája a Gazdasági és Monetáris Unió, amely 1990. július 1-jén vette kezdetét, és többlépcsős folyamat: elsőbbségi kereskedelmi zóna, szabadkereskedelmi zóna, vámunió, közös piac, gazdasági és monetáris unió, teljes gazdasági integráció. Ehhez hasonló a regionális integráció, aminek szintén kiemelkedő példája az Európai Unió. Ez az integráció rendszer nemzetek feletti és kormányközi szervekkel operál, ami azt jelenti, hogy az integrált országok, nemzetek együtt, közös erővel keresik az adott problémára a megoldást, melyet mindannyian, képességüktől függően, de hasonló minőségben hajtanak majd végre.

A másik nagy elágazás a gazdasági integráció mellett a nevelés kérdéskör. Az integrált nevelés célja, hogy a köznevelésben esélyt teremtsen, illetve az esélyegyenlőtlenségek csökkentési eszköze legyen, továbbá a minőségi oktatás biztosításával a képesség és érdeklődés szerinti továbbtanulást elősegítése, valamint a későbbi munkaerő-piaci esélyeiket javítsa.

Csányi és Kereszty (2009: 56) munkája az integrált nevelés elemét boncolgatja. Azt vallják, hogy az integráción belül beszélhetünk a befogadról, azaz inklúzióról, ami az integráció magasabb szintjét jelenti. „Az inkluzív nevelés alapvető intézményi szemlélet, mely a gyermekek, tanulók egyéni különbségeit (társadalmi, kulturális, biológiai) együttesen, teljes mértékben figyelembe veszi és azokból kiindulva, azokra építve alakít ki befogadó környezetet

személyi, tárgyi és pedagógiai vonatkozásban, mely biztosítja a hatékonyság, eredményesség és méltányosság hármasságának megvalósulását. A befogadó intézmény pedagógusai az egyéni differenciálás talaján az egyéni kibontakoztatás és fejlesztés szemléletét képviselik. Az inklúzió az együttnevelés elfogadó gyakorlata. Olyan szemléletváltást eredményez, melynek során az intézmény is szervezeti átalakuláson megy keresztül. Az elfogadó gyakorlatban a módszer, az órávezetés nem hagyományos, jellemző a differenciáló, önértékelésre alapozó pedagógiai gyakorlat.”

Kiss és szerzőtársai (2013: 204) szerint a befogadásnak azonban van egy olyan oldala, amikor az egyén normál viselkedésének hiánya okozza a problémákat. „Ugyanis az egyén szocializációjában előforduló hibák, hiányosságok, a szociális tanulás sikertelensége deviáns magatartásformák felvételéhez, antiszociális beállítottsághoz és viselkedéshez, agresszivitáshoz, végső esetben bűnözéshez vezet.”

Jelen tanulmány a társadalmi integrációt tartja vezérfonalként, így összefoglalóan megállapítható, hogy „Ez a modell egy kétirányú folyamatot képzel el, amelyből mindkét összetevőhöz képest új egység születik. „(Rudnák, 2015: 13) Az integráció az idegen befogadásának egy olyan módja, ahol a változás mindkét fél oldalán megtalálható, de nem olyan mértékben, hogy az feszültséget generáljon. Középutas megoldás, ami során az idegen nem érzi magát olyan kívülállónak, tehát a társadalomhoz tartozik, de ezzel párhuzamosan nem kell feladnia saját kultúrájának jellemzőit sem. (Rudnák, 2015)

A szegregáció

Andorka (2006: 194) általános definíciója így szól: „Szegregációnak nevezzük azt a jelenséget, ha egy-egy településen belül a különböző társadalmi rétegek, etnikai csoportok stb. lakóhelye erősen elkülönül egymástól. A szegregáció sokszor együtt jár a jövedelmi viszonyok és a települési infrastruktúra lényeges egyenlőtlenségeivel.”

Ferge (1990) meghatározása szerint a szegregáció olyan tendencia, mely azt eredményezi, hogy a társadalom faji és/vagy etnikai alapon definiált csoportokra szakad. Magába foglalja, hogy a társadalmi csoportok között merev és áthatolhatatlan határok találhatók, tehát szinte lehetetlen bármilyen úton a csoportok közötti átjárhatóság. Olykor még a csoportok közötti szó szerinti értelemben vett találkozás is nehézkes. A történelem során a szegregációnak számos példája ismert, évszázadokon át működtek rendi társadalmak, kasztrendszer, ugyanakkor a szegregáció elképzelését számos kritika érte már a megjelenésekor is.

A szegregáció ellenzői kimondják, hogy maga a szegregáció az intézményesített rasszizmussal és diszkriminációval egyenértékű. (Rudnák, 2015)

„Ez egy társadalmi szinten folyamatosan jelen lévő, de bizonyos fajta politikák által különösképpen felerősített tendencia, a társadalomnak etnikai és/ vagy faji jellemzők által determinált csoportokra szakadása”. (Rudnák, 2015) Azaz a társadalmi összeütközések során nem történik sem beolvadás, sem pedig integráció, voltaképpen nincs is erre irányuló hajlam. Sajátosan értelmezve a szegregáció egyfajta különbségképzés, és ennek arányos érzékeltetése.

Barabás (2011) azt vallja, hogy a jelenség döntően a társadalmi rétegek jövedelme közötti különbségekből és az infrastruktúra egyenlőtlenségeiből fakad. A szegregáció két típusát különböztetjük meg: a spontán és a tudatos szegregációt. A spontán szegregációra jó példa, amikor a társadalom felsőbb rétegei elhagyják a rendezetlen, zajos, sokszor a szegények által lakott területeket, míg tudatos szegregációról jogszabályi háttérrel rendelkező folyamatok

esetén beszélhetünk. Ki kell emelnünk, hogy a szegregáció politikai eszközökkel könnyen elmélyíthető, melyet néhány állam tudatosan alkalmaz is, azonban sokszor valójában a társadalom nyugalmanak, védelmének megőrzése a cél, például amikor egy település egy kijelölt részén menekülttábor alakítanak ki.

A szegregáció az integráció ellentéte, amely egy tartós, elfogadott folyamat, mégis sokan negatívan ítélik meg. Az a jelenség, amikor a különböző etnikai csoportok lakóhelye elkülönül egymástól, tehát elkülönülést, elkülönítést jelent, amely lehet tudatos vagy spontán is. A társadalmi csoportok jövedelmi viszonyai közötti különbségekből fakad, és együtt jár az infrastruktúra fejlettségbeli egyenlőtlenségeivel. (<http://www.nemzetisegek.hu>, 2004)

A szegregáció kéz a kézben jár a diszkrimináció fogalmával. A szegregáció nem csak származáshoz köthető. Az egyének anyagi helyzete, vallott értékrendje és számtalan más faktor miatt is kialakulhatnak polarizált csoportok, amelyek már lakóhelyük megválasztásánál is figyelembe veszik a fent felsorolt változókat. A szegregáció egy veszélyes és rendkívül kártékony társadalmi jelenség. Bárkiben találhatunk olyan tulajdonságot, amely nem a többségi csoport sajátja, így mindenki ki van téve a szegregáció veszélyeinek. A jelenség megfékezéséhez fontos elfogadnunk, hogy mindannyian mások vagyunk, toleránsabbnak kell lennünk és kerülnünk kell az általánosításokat, meg kell ismernünk a másik személyt.

A szegregáció jelentése az Oxford Dictionary (2017) szerint: különböző nemzetiségek, rasszok, erőszakos elválasztása, adott országban, közösségben, létesítményben, intézményben.

Összefoglalva elmondható, hogy a szegregáció olyan jelenség, amely minden társadalomban jelen van, különböző politikai, vallási nézetek mentén a társadalmat csoportokra osztja, a csoportok általában egy nézetet vallanak marginális kérdésekben. A csoportok közötti határok átjárhatatlanok, gyakran társulnak etnikai, faji vagy társadalmi különbségekkel, amelyekről az adott csoport tagjai elvonatkoztatni nem képesek, benne élnek, velük születtek. (Rudnák, 2015)

Következtetések

Sok, számunkra felfoghatatlan és elfogadhatatlan cselekedet, eszme és viselkedésminta alakult és alakul ki világunkban. Sokat ezek közül a kulturális különbségekkel magyarázzák, és ami egyfajta felhatalmazást is jelenthet akár az agresszió, a brutalitás felé. Jelen tanulmány mindenekelőtt azt próbálja erősíteni, hogy minél alaposabban kell ismernünk a kultúrák – legyen az befogadó vagy beilleszkedő – interakcióit, illetve az egyes megoldások pro és contra hatásait, következményeit. Az asszimiláció – szegregáció – integráció kérdéskörének, dilemmáinak megoldásai a gyakorlatban megvalósuló, megjelenő programokon, intézkedéseken túl egy másik lényeges jellemzővel bírnak. A kérdésre a hatékony és hosszútávon működő megoldást nem kizárólagosan az integrációt elősegítő programok biztosítják, hanem egy olyan gondolkodásmód, elmélet kialakítása a témában, amely közel áll a társadalomhoz, és annak tagjai büszkén képviselhetik azt. A megoldást tehát elsősorban egy olyan gondolkodásmód kialakítása jelentheti, amelyet a gyakorlatban a különböző intézkedések képviselnek.

A kultúra, vallás, nyelv és a nemzeti identitás kérdése egyre fontosabb szerepet kap a társadalmi, gazdasági és politikai folyamatokban. Sajnálatos módon a megvizsgált fogalmak, jelenségek egyre gyakrabban jelentik a társadalmi konfliktusok forrását. Megoldásra szükség van, hiszen a multikulturalizmus ellenfolyamatainak felerősödése azt eredményezi, hogy a társadalmak mind inkább elzárkóznak a megoldáskereséstől. Az eddig nem bevált megoldási lehetőségek, mint az integráció vagy asszimiláció felülvizsgálatára van szükség a társadalom

egésze szintjén. Ennek egyetlen lehetséges útja az intézményrendszer és tudományos diskurzus bevonása egy működőképes társadalmi és kulturális modell kialakítására. Ehhez azonban mindkét fél hozzájárulása és alkalmazkodóképessége szükséges. Ennek hiányában a szegregáció és diszkrimináció hatásai felerősödnek, melyek azonban nem kizárólagosan az idegennek vélt társadalmat vagy csoportot érintik, hanem a befogadó nemzet társadalmi rendszerét is bomlasztani kezdik. A másik aspektusa a kirekesztésnek pedig az, hogy az ember ösztönös lény lévén fél az ismeretlentől. Az ismeretlent könnyebb erőszakkal térdre kényszeríteni, mint megismerni. Célunk tehát mindenképpen megismerés, a megértés elmélyítése.

A civilizációkba és ez által az emberekbe ivódott társadalmi normák és korlátok, az elvárt cselekedetek és a közösség gondolatainak ránk nehezedő befolyása világunk egészét képezik. Az emberi eszmék fejlődése vagy éppen visszafejlődése a történelmi korok velejárója.

A BBB-ben elhangzott vélemény: Összességében úgy érzem, a világunk tele van példakkal az asszimiláció, szegregáció és az integráció kieresztésére. A kisebbségeket megilletik bizonyos jogok, amelyeket az ENSZ is véd, de gyakori, hogy a globális politikai helyzet tekintetében nem a kisebbségek számára a legmegfelelőbb utat támogatják, hanem azt a status quot, ami az adott ügyben fennáll, így megóvják saját érdekeiket. (BBC, 2017)

Az agresszióra nagyon sokszor csak agresszió a válasz, ha nem vagyunk elég tudatosak. Mintegy láncreakcióként is működik, ezért nagyon veszélyes ilyen közegben felnőni vagy élni. Az anya ordít a gyermekével, bántalmazza szavakkal vagy tettekkel is. Az iskolában ez a gyerek ordít a gyengébb osztálytársával, meg is ütheti, gonoszkodik vele. Az osztálytárs frusztrált lesz, és hazafelé belerúg az utcán a kutyába, kiscicába, hogy ő is erősnek érezze magát. Kicsiben is egyszerű a képlet, és világos, miért hihetetlenül veszélyes az agresszivitásra nevelés, az ilyen jellegű nem megfelelően kezelt játékok, filmek és gondolatok. A düh, ami agresszióból is következhet fegyver, amit jóra és rosszra is lehet használni. Tégy dühössé egy sportolót, egy zenészt, egy művészt, és hihetetlen teljesítményre sarkallod. Tégy dühössé egy nemzetet, egy fajt és háborút szítasz. A szegregáció során alacsonyabb rendűnek értékeljük az adott csoportot, és kizárjuk, sok esetben eltüntetjük a hozzájuk tartozó embereket. A gyűlölet is oka a szegregációnak, így kirekesztéssel egészen mindennapi helyzetekben is találkozunk, kis közösségekben. Az osztály strébere, a meleg fiú a munkahelyen, a kövér lány a testnevelés órán, a gazdag lány a társaságban, a szegény fiú a randin, a bűdös, a túl szép, a túl buta, a túl csúnya stb. mind-mind kirekesztés áldozatai lehetnek, ha nem megfelelő és nem elég befogadó és elfogadó közegbe kerülnek. Mikor aztán egy egész társadalom ellenérzése irányul rájuk, beszélhetünk igazán elharapódzott problémáról. Az oktatás és az otthoni példa elengedhetetlen elemei a különbözőségek elfogadásának. Sok esetben jönnek otthonról a kieresztő, rasszista, antiszemita gondolatok, amik sokszor csak viccekben és beszélésekben nyilvánulnak meg. Rossz társaságba keveredve néha még ezeknek is súlyosabb következményeik lehetnek. Nem ismeretlenek számunkra a gyűlöletcsoportok, szekták.

Zárszóként annyit szeretnénk még hozzátenni, hogy a migráció kérdését szándékosan kerültük a tanulmányunkban, ugyanakkor a három tárgyalt jelenség alapos ismerete ezen problémakör megértésében, kezelésében is irányt mutathat.

Hivatkozások

1. Andorka R. (2006): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Bp., 768 p., ISBN: 978 963 389 848 2

2. Arató K. – Koller B. (2015): Európa utazása. Intergációtörténet. (bővített kiadás). Gondolat Kiadó, Bp., 328 p., ISBN: 978 963 693 615 0
3. Az integráció fogalma, az európai integráció történeti előzményei. Integráció fogalma, integrációs irányzatok. TÁMOP 4.1.2.A/1-11/1-2011-0046 - ME GTK és MÜTF Nemzetközi gazdálkodás szakának angol és magyar nyelvű digitális tananyagfejlesztése. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0046_01_eu/tananyag/01_1.scorml (Letöltve: 2017.10.01.)
4. Barabás M. A. (2011) A kultúrák harca vagy együttműködése. A multikulturalizmus vége? [Online] Elérhetőség: http://elib.kkf.hu/edip/D_15479.pdf [Olvasva: 2017.09.23.]
5. BBC (online), (2017). Catalan referendum: 'Hundreds hurt' as police try to stop voters. <http://www.bbc.com/news/world-europe-41461032> (letöltve: 2017.10.01.)
6. Bibó I. (1990): Válogatott tanulmányok I-IV., Hungarológiai Alapkönyvtár, <http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/index.html> (Letöltve: 2017.12.01.)
7. Bindorffer Gy. (2002) Asszimiláció és túlélés. In: Kovács Nóra, Szarka László: Tér és terep. Budapest, Akadémiai Kiadó, 434 p., p. 11., ISBN 963 05 7932 4
8. Bocz J. (2002): Társadalmi Integráció?! De ez mit jelent?!, Magyar Szociológiai Társaság konferencia, Szeged 2002. december 12–13.
9. Cambridge University Press, 2017. Cambridge Dictionary, s.l.: Cambridge University Press.
10. Council Directive 2000/43/EC: implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:en:HTML>(Letöltve: 2017.09.30.)
11. Csányi Y. – Kereszty Zs.: (2009): Inklúziós tanterv és útmutató a Magyarországi pedagógusképzés számára. Szociális és Munkaügyi Minisztérium. Budapest.
12. Faragó T. (2011): Bevezetés a történeti demográfiába. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch10s05.html (Letöltve: 2017.10.01.)
13. Ferge Zs. (1990): Variációk a társadalmi integráció témájára, Forrás: http://www.fszek.hu/szociologia/szszda/ferge_varaciok.pdf (2017. (Letöltve: 2017.12.01.)
14. Gergely A. – Gelsei G. – Gergely V. – Horváth Vera (2004): Nemzeti és etnikai kisebbségek. Budapest, http://mek.oszk.hu/03400/03477/pdf/6_etnikai.pdf (Letöltve: 2017.09.29)
15. Gordon, M. M. (2010): Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins, Oxford University Press, Oxford
16. Gyulai G. (2011): Külföldiek Magyarországon – Segédlet újságíróknak a migráció és a menekültügy témájának bemutatásához.
17. Heckmann, F. (1992): Etnische Minderheiten, Volk und Nation. Soziologie interethnischer Beziehungen, Enke, Stuttgart. http://elib.kkf.hu/edip/D_15479.pdf (Letöltve: 2017.11.25.)
18. Hewitt de Alcántara, C. – Ghai, D. (1994): Research in United Nations, Research Institute for Social Development, ISBN 978-9-290-85095-3
19. <http://www.nemzetisegek.hu> (Letöltve 2017.11.26.)
20. <http://www.tankonyvtar.hu> (Letöltve 2017.09.25.)
21. <https://zanza.tv/fogalom/asszimilacio> (Letöltve 2017.09.25.)
22. Kántor Z. (2013): Nemzetpolitikai alapismeretek, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013, 220 p., p. 88, ISBN: 9786155344459

23. Kende A. – Kosztandinidisz D. – Szilassy E. (1999): Asszimiláció és kisebbségi identitás, Jel-kép / (1994). 1999. 2. 79-92. Budapest [http://www.c3.hu/~jelkep/JK992/kende/kende.htm#\(4\)](http://www.c3.hu/~jelkep/JK992/kende/kende.htm#(4)) (Letöltve: 2017.09.29)
24. Kiefer F. (2006) Nyelvpolitika. In: Kiefer Ferenc. Magyar Nyelv. Budapest, Akadémiai Kiadó. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_536_MagyarNyelv/ch33s03.html (Letöltve 2017.11.26.)
25. Kiss Z. – Krizbai J. – Tarján G. (2013): Bevezetés a szociológiába. Budapest, Nemzeti Közszerkeleti és Tankönyvkiadó Zrt., 390 p.
26. Kovács É. (2012): A magyar történelmi kultúra helye Európában. In Kovács Imre – Dupcsik Csaba – P. Tóth Tamás – Takács Judit szerk. Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon – Tanulmányok, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont (Szociológiai Intézet) Argumentum Kiadó, 440 p., p. 5-13 ISBN 978-963-446-680-2
27. Magyar Értelmező Kéziszótár I-II. O. Nagy Gábor – Juhász József szerk. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1985, 596 p., ISBN: 963-05-4050-9
28. Palánkai T. (2004): Európai integráció gazdaságtana. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, p. 502, ISBN: 9639478903
29. Rudnák I. (2015): Multikulturális menedzsment. Szent István Kiadó, Gödöllő, 211 p., ISBN: 978-963-269-488-7
30. United Nations Research Intitute for Social Developement (1994): Social Integration: Approaches and Issues [http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/510920DA18B35A_6880256B65004C6A7B/\\$file/bp1.pdf](http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/510920DA18B35A_6880256B65004C6A7B/$file/bp1.pdf) (Letöltve: 2017.09.29)
31. UNPD <https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Probabilistic/Population/>